

मळीं व्यांतोरेंकत इतर पदार्थांपासून मद्याकें बर्नावण्यासाठी
नवीन आसवऱ्यांना चालना देणे व त्यांना प्रोत्साहन देणे.

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग

शासन निर्णय क्र. एनएमए-०२०६/प्र.क्र.३/राउशु-२

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : ८ जून, २००७.

प्रस्तावना :- मद्यार्काचा उपयोग पेय मद्य, औद्योगिक प्रयोजनार्थ आणि पेट्रोलमध्ये मिश्रणासाठी करण्यात येतो. या तिन्ही प्रयोजनार्थ मागील काही वर्षांत मद्यार्काच्या मागणीमध्ये लक्षणीय वाढ झालेली आहे. पेय मद्यासाठी सन २००१-०२ मध्ये १०.९८ कोटी ब.लि. इतकी मागणी होती. यामध्ये वाढ होवून ती सन २००६-०७ मध्ये १८ कोटी ब.लि. एवढी झालेली आहे. औद्योगिक प्रयोजनार्थच्या मद्यार्काची सन २००६-०७ मधील मागणी ४० कोटी ब.लि. एवढी आहे. भारत सरकारने पेट्रोलमध्ये ५ टक्के इथेनॉल मिश्रण करण्याच्या घेतलेल्या धोरणात्मक निर्णयामुळे संपूर्ण देशामध्ये इथेनॉलची ६० कोटी ब.लि.ची मागणी अपेक्षित आहे. या धोरणातील अपेक्षित बदलानुसार ५ टक्के मिश्रणाच्या निकषात १० टक्केपर्यंत वाढ करण्यात येईल. तसे झाल्यास या प्रयोजनार्थ साधारणतः मागणीमध्ये १२० कोटी ब.लि.पर्यंत वाढ होईल.

२. मद्यार्क उत्पादनाचे ऊस हे असलेले स्तोत्र हे जवळपास वाढ न होण्याच्या मर्यादेपर्यंत गेलेले आहे. या स्तोत्रापासून मद्यार्क निर्मितीत वाढ करावयाची झाल्यास ऊसाचा सरळ मद्यार्क निर्मितीसाठी वापर करणे हा एक पर्याय ठरू शकतो. मात्र, असे केल्यास त्याचा राज्यातील साखर निर्मितीवर परिणाम होईल. दुस-या बाजूला ज्वारीच्या उत्पादनात वाढ होण्यास बराच वाव आहे. राज्यातील ज्वारीचे पीकाखालील क्षेत्रात व दरएकरी उत्पादनात घट झालेली आहे.

३. राज्यातील ज्वारी हे मुख्यत्वे पावसावर घेण्यात येणारे पीक आहे. ज्वारीचे उत्पादन विशेषतः मराठवाडा, विदर्भ इत्यादी मागास क्षेत्रात घेतले जाते. पेय मद्याच्या उत्पादक घटकांची मद्यार्काची गरज भागविण्यासाठी धान्याधारित मद्यार्काच्या उत्पादनाची पर्यायी व्यवस्था, निर्माण केल्यास ज्वारी, बाजरी, मका इत्यादीच्या मागणीत वाढ होवून पर्यायाने, अशा धान्याला चांगला भाव मिळेल.

४. जगभरामध्ये पेय मद्यासाठी धान्यापासून तयार होणाऱ्या मद्यार्काचा वापर करण्यात येतो. आपल्या देशामध्ये असे मद्यार्क कमी प्रमाणात उपलब्ध असल्याने मळीपासून तयार होणाऱ्या मद्यार्काचा वापर पेय मद्यासाठी करण्यात येतो. त्यामुळे देशात उत्पादित होणाऱ्या अशा पेय मद्यासाठी युरोपियन देशात मागणी नाही. कारण, धान्यापासून तयार झालेले पेय मद्य हे चांगले व उच्च प्रतीचे समजले जाते.

५. " मिटकॉन " या संस्थेने तयार केलेल्या अहवालात धान्यापासूनची मद्यार्क निर्मिती ही मळीपासूनच्या मद्यार्क निर्मितीपेक्षा प्रति लिटर रु. ६ ते ७ नी महाग आहे. यासाठी मळी पासूनचे मद्यार्क व धान्यापासूनचे मद्यार्क यांमधील उत्पादन खर्चातील असलेल्या तफावतीचा फरक नाहीसा करण्याच्या दृष्टीने अशा घटकांना प्रोत्साहन दिल्यास धान्याधारीत मद्यार्क निर्मितीच्या क्षेत्रातील गुंतवणुकीत वाढ होईल. महाराष्ट्रातील मराठवाडा, विदर्भासारख्या मागास भागात पावसावर अवलंबून असलेला शेतकरी हा सिंचनाच्या अपु-या सुविधामुळे ज्वारी, बाजरी, मका इत्यादीचे उत्पादन घेतो. ब-याच वेळा निसर्गाच्या लहरीपणामुळे उत्पादित धान्य खराब होऊन खाणायोग्य राहत नाही. अशा धान्याला योग्य भाव मिळत नाही. त्यामुळे शेतक-यांचे नुकसान होते. धान्यापासून मद्यार्क निर्मितीत वाढ व्हावी व शेतक-यांचे नुकसान होऊ नये म्हणून अशा धान्यापासून मद्यार्क निर्मितीसाठी प्रोत्साहन देणे आवश्यक आहे.

६. या अनुषंगाने मंत्रीमंडळाच्या दि. १६.५.२००७ रोजी झालेल्या बैठकीत घेतलेल्या निर्णयानुसार शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे :-

निर्णय :- (१) ही योजना "धान्याधारीत आसवनी व एकात्मिक घटक अर्थसहाय्य - २००७" या नावाने ओळखली जाईल.

- (२) सर्व धान्याधारीत नवीन आसवनी किंवा एकात्मिक घटक (आसवनी + पेय मद्य घटक) जे सन २००९ अखेरपर्यंत उभारले जातील व कार्यान्वीत होतील ते घटक अर्थसहाय्यास पात्र असतील.
- (३) राज्यातील उत्पादीत धान्यापासून निर्मीत मद्यार्काकरिताच हे अर्थसहाय्य मिळेल.
- (४) या योजनेखाली प्रत्येक घटकाने गुंतवणूक केलेल्या भांडवली खर्चाची भरपाई होण्याच्या दृष्टीने घटकाने मद्य उत्पादक व एम. ॲन्ड टी.पी. घटकास विक्री केलेल्या मद्यार्कापासून उत्पादीत मद्य / औषधे / सौंदर्य प्रसाधनावर आकारण्यात येणा-या उत्पादन शुल्कातून वापरलेल्या मद्यार्कावर रुपये १०/- प्रती लिटर एवढी प्रतिपूर्ती धान्याधारित मद्यार्क उत्पादक घटकास देण्यात येईल.
- (५) घटकाने गुंतवणूक केलेल्या भांडवली खर्चाची प्रतिपूर्तीची कमाल मर्यादा उद्योग विभागाने औद्योगिकदृष्ट्या मागासलेपणानुसार विदर्भ व मराठवाड्यातील घोषित केलेल्या "डी" क्षेत्रासाठी भांडवली खर्चाच्या १५० % किंवा रु.३७.५० कोटी व "डी +" क्षेत्रासाठी क्षेत्रासाठी भांडवली खर्चाच्या २०० % किंवा रु.५० कोटी यापैकी जी कमी असेल त्या मर्यादेपर्यंत राहिल. विदर्भ व मराठवाडा क्षेत्र वगळून राज्यातील उर्वरित औद्योगिकदृष्ट्या मागासलेल्या व घोषित केलेल्या "डी" व "डी +" क्षेत्रासाठी ही कमाल मर्यादा भांडवली खर्चाच्या १००% किंवा रु.२५ कोटी यापैकी जी कमी असेल एवढी राहिल.
- (६) वरील सवलत घटकाने गुंतवणूक केलेल्या भांडवली खर्चाची प्रतिपूर्ती होण्याच्या मर्यादेपर्यंत किंवा सन २०१३ अखेरपर्यंत यापैकी जे आधी असेल तोपर्यंत लागू राहिल. तथापि, ही सवलत सन २०१३ नंतर कोणत्याही परिस्थितीत अनुज्ञेय राहणार नाही.
- (७) इरादापत्र मंजूरीच्या तारखेपासून शक्यतो घटक दोन वर्षात उत्पादनास सुरुवात करतील व प्रकल्पाच्या प्रगतीनुसार, पात्र प्रकरणांमध्ये राज्य शासनाकडून सवलतीची अंतिम तारीख बदलणार नाही या अधिन राहून आवश्यकतेनुसार इरादापत्रास वेळोवेळी मुदतवाढ देण्याचा विचार करण्यात येईल.
- (८) ज्या घटकांना इरादापत्र आधीच मंजूर आहे, असे घटक शासनाने अधिसूचीत (नोटीफाय) केलेल्या "D " व "D+" क्षेत्रात स्थलांतर करून, प्रकल्प उभारू शकतील.
- (९) नवीन घटक जे उद्योग विभागाने औद्योगिकदृष्ट्या मागासलेपणानुसार घोषित केलेल्या "D " व "D+" क्षेत्रात प्रकल्प उभारणी करतील व तो सोडून इतर भागात प्रकल्प उभारल्यास त्यांना या योजनेचा फायदा मिळणार नाही.
- (१०) धान्याधारित मद्यार्काचा वापर, महाराष्ट्र राज्यात पेय मद्य व सौंदर्य व प्रसाधने (M. & T. P.) घटकासाठी केल्यास, त्याचा योग्य अभिलेख ठेवल्यास व राज्य उत्पादन शुल्क विभागाकडून प्रमाणित केल्यास वरीलप्रमाणे रुपये १०/- प्रती लिटर एवढे अर्थसहाय्य देण्यात येईल.
- (११) वरील प्रमाणे अर्थसहाय्य तात्काळ देता यावे, यासाठी वित्त विभागाच्या मान्यतेने कार्यपद्धती निश्चित करण्यात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

(गौ. जो. रसाळ)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन, गृह विभाग.

प्रत :-

- १) उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग / कृषी व पदुम विभाग / सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २) आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ३) विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, नविन प्रशासकीय भवन, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) आयुक्त (कृषी), कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ५) सर्व जिल्हाधिकारी.
- ६) सर्व विभागीय उपायुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क.
- ७) सर्व अधिक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क.
- ८) राउशु-३ व राउशु-४ कार्यासन, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) निवड नस्ती, राउशु-२ कार्यासन, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

*****